

אין חילול שבת, אף מכשיריה לא היו דוחים שבת לולי הגזירה שוה מעומר, אבל כיון שסובר רבי אליעזר שמכשירי מילה דוחים שבת, הרי שלדעתו מכשירי מצוה הם חלק מהמצוה, ואם כן גם אם במצוה עצמה אין חילול שבת, אם במכשירי המצוה יש חילול שבת הם דוחים שבת גם בלא לימוד מפסוק (ריטב"א).

אף הקָבָה הַמְאֹמְרָה בְּשֵׁתִי הִלְחֵם מְכַשְׂרֵי דוּחִין אֶת הַשֶּׁבֶת, דהיינו אפייתם (רש"י ד"ה ולא למדן), שאף ששתי הלחם נלמדים בגזירה שוה מעומר, ובעומר כל המלאכות כגון קציירה וטחינה וכדו' דוחות שבת, זה הוא משום שבעומר יש מצוה מיוחדת גם בקציירה, שאפילו אם מצא תבואה קצורה צריך קציירה מיוחדת לעומר [וכדלהלן בגמ']¹, אך בשתי הלחם אין מצוה מיוחדת בקציירה, ולכן רק האפיה דוחה שבת (מהר"ם). ויש סוברים, שמהגזירה שוה מעומר למד רבי אליעזר לכל מכשירי מצוה של שתי הלחם שדוחים שבת (ריטב"א; ריטב"א המיוחס לר"י).

מִה לְעֹמֵר שָׁכַן אִם מִצָּא קִצּוֹר קוֹצֵר, ואם כן הקציירה היא 'מצוה' ולא 'מכשירי מצוה' (רש"י), ומתוך כך מוכרח שגם שאר מכשירי העומר, כגון טחינה והרקדה, דוחים את השבת, שהרי אי אפשר להביא את מנחת העומר מן השעורים כמות שהם, ואם צייתה תורה לקצור בשבת, בהכרח שאף טחינה והרקדה דוחים שבת (מהר"ם שיף).

לִוְלֵב וְכָל מְכַשְׂרֵיו דוּחִין אֶת הַשֶּׁבֶת, כגון לקוצו מן המחובר (רש"י), שאמנם יוצאים ידי מצוה בלולב מחובר, אך אם ארבעת המינים מחוברים כל אחד במקומו במקום רחוק חייבים לקוצצם כדי שיהיו כולם לפניו (צ"ח), וגם אם הם לפניו, אם אינם סמוכים כל כך שיוכל לאגדם במחובר, חייב לקוצצם, שאף אם לולב אין צריך אגד, צריך שיהא ראוי לאגדו (מהרש"ם א, א, ודעת תורה או"ח תרנא, ה [שם כתב כן רק למ"ד לולב צריך אגד]. וראה פמ"ג סוף ס' תרנב, וביכורי יעקב שם).

לְמַעוֹטֵי צִיצִית לְטִלְתּוֹ, שלא יתלנה בטילתו בשבת (רש"י), ואפילו על דעת להתייר את הקשר במוצאי שבת, ואמנם כל קשר שאין דעתו לקיימו מעת לעת נחשב קשר שאינו של קיימא (קושיית הפמ"ג או"ח שי' א"א, ו, ומנחת חינוך מוסף השבת, קשירה), אבל אם הקשר מצד עצמו הוא של קיימא ודרכו להשאירו לזמן ארוך, אלא שדעתו שלא לקיימו רק כדי לא לעבור איסור קשירה – נחשב קשר של קיימא וחייב עליו (מנחת חינוך שם בת"י ראשון; ביאה"ל שי', א ד"ה הקושר), או שאכן אין חיובו משום קושר, אלא משום מכה בפטיש, שהרי קודם שצייץ היה אסור בלבישת הבגד, ועתה כשצייץ נגמר הבגד ונעשה ראוי ללבישה (מנחת חינוך שם בת"י שני).

מֵאֵי טַעֲמָא, אין כוונת השאלה מה הטעם שמכשירי ציצית ולולב אינם דוחים שבת, כי אדרבה, מכשירי מצוה שדוחים שבת צריכים מקור, וכל שאין לנו מקור אינם דוחים, אלא כוונת השאלה שנלמד מסוכה שגם מכשירי ציצית ולולב ידחו שבת (תוס'; תוס' דא"ש), או שהשאלה היא מה טעם התירה התורה לחלל שבת עבור מכשירי מילה, עומר ושתי הלחם בלבד, ואילו מכשירי ציצית ולולב אינם דוחים שבת (רמב"ן; רשב"א; ריטב"א ועוד).

לְפִי שְׂאֵין קְבוּעַ לְהֵם זְמַן וְכוּ', שרב יוסף סבר שכיון שלציצית ומזוזה אין קבוע זמן, חייבין חל כבר לפני שבת, ומודה רבי אליעזר לרבי עקיבא שיש להכין את מכשירי המצוה מערב שבת. ואילו אב"י סובר שבמצוות אלו חל החיוב בכל רגע מחדש [וכמבואר בתוס' ד"ה ושיוין], ואין חובה לדאוג בערב שבת להכנת מכשירי מצוה שחיובם יחול רק בשבת (אור שמח קרבן פסח א, יח, ע"פ תוס' יבמות יד, א ד"ה במקומו).

עַד שֵׁיהוּ בְּתִים וְחִצְרוֹת פְּתוּחִין לְתוֹכוֹ, שאם אין חצרות ובתים פתוחים לתוך המבוי, נחשב חצר ולא מבוי (רמב"ם שבת ז, ז, וספ' משנה שם; לבוש שסג, כו, מובא במשנ"ב שסג, קח), שמבוי שחצרות ובתים פתוחים לתוכו, אנשים רבים עוברים שם, ומחמת כן אין עושים בו תשמישים צנועים ומתביישים לאכול שם, וכיון שאינו מקום צנוע אינו צריך מחיצות גמורות, ודי לו בלחי או קורה ברוח הפרוצה. אבל אם אין חצרות ובתים פתוחים למבוי, מעטים העוברים שם, ומצוי שיעשו בו תשמישים צנועים ויאכלו שם, ומטעם זה נחשב כחצר, שכיון שהיא מקום צנוע צריכה מחיצות גמורות ואין די לה בלחי או קורה, אלא בפס של ארבעה טפחים באחת מצדי הרוח הפרוצה, או שני לחיים [בשני הצדדים] או צורת הפתח (ש"ת הרשב"א ה, ג, מובא בב"י או"ח סג, כו, ובמשנ"ב שם ג' ו-קב, וראה ערוך השלחן שם, ב).

לְיִחְזִיגְהוּ לְהֵנִי בְּתִים כְּמֵאֵן דְּסִתְיָמִי דְּמִו וְחִצְרוֹת אֵיבָא וְבִתִּים לֵיבָא, שכיון שאסור להוציא מהבתים לחצר, נמצא שהחצרות מפסיקות בין הבתים למבוי, ונחשב שאין הבתים פתוחים לו (רש"י, תוס' לעיל קל, ב). ואין כוונת המקשה שלעולם יהא אסור הטלטול במבוי שלא נשתתפו בו, בין אם עירבו החצרות עם הבתים ובין לא עירבו, שהרי מפורש בבביתא בעירובין (צא, ב) שרבי שמעון סובר שמוותר, שחצר ומבוי רשות אחת הן ומותר לטלטל מזו לזו גם בלא שיתוף, אלא כוונתו רק להוכיח נגד סברא זו שניתקו החצרות ונעשו בתים, שאם כן לעולם יהיה אסור לטלטל מהחצר למבוי, וזה לא יתכן [לדעת רבי שמעון] (חז"א או"ח קד, ט).

אֵלָא אֲמַר רַב אֲשֵׁי מִי גַרְם לְחִצְרוֹת שְׂאִסְרוּ בְּתִים, וְלֵיבָא, ורב אשי חולק על ביאורו של רבה (רש"י; תוס'; רב"ד עירובין ה, טו). ויש מפרשים שרב אשי מפרש את דברי רבה, שאין לומר 'בתים' כמאן דסתימי דמו', משום שהחצרות לעולם טפילות לבתים, וכיון שהבתים הם הגורמים לחצרות ליאסר – 'וליא' [בתמיה] – וכי נוכל לומר שהבתים יחשבו כסתומים וכמי שאינן, והלא הם גרמו את האיסור (מגיד משנה שם, ביאור הגר"א או"ח שפח, ב, בדעת הרמב"ם שם הפוסק כרב שאסור לטלטל במבוי שלא נשתתפו בו אם עירבו). ■ הלכה, לדעת הרמב"ם אם לא עירבו החצרות זו עם זו ולא נשתתפו במבוי – אם לא עירבו החצרות עם הבתים, מטלטלים בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו או בחצר, ואם עירבו – אין מטלטלים אלא ארבע אמות [וכדעת רב]. אולם לדעת שאר ראשונים [וכן נפסק הלכה] בין עירבו החצרות עם הבתים ובין לא עירבו, מטלטלים בכל המבוי [שלא כדעת רב] (ש"ע שם, א ומשנ"ב שם, ד).

לֹא לְכָל אֲמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְכַשְׂרֵי מִצְוָה דוּחִין אֶת הַשֶּׁבֶת, שלא כל המצוות הנוהגות בשבת אף מכשיריהן דוחים שבת, אלא רק מצוות שיש ריבוי בפסוק המלמד שמכשיריהם דוחים שבת (ע"פ תוס' וריטב"א). וההוה אמינא שכל מכשירי מצוה ידחו שבת, אינה משום שהיינו למדים ממילה, שהרי יש לפרוך 'מה למילה שכן נכרתו עליה ג' ברייתות' [כדלהלן בגמ' וקב, א], אלא מסברא היינו אומרים בכל המצוות, שכשם שהמצוה עצמה דוחה שבת, כך מכשיריה דוחים את השבת. ומכך שרבי אליעזר הוצרך ללמוד בגזירה שוה, אנו למדים שלא מסברא אמר שמכשירי מצוה דוחים שבת, אלא רק מצוה שיש ריבוי בפסוק ללמד שמכשיריה דוחים שבת, ולכן 'לא לכל אמר רבי אליעזר מכשירי מצוה דוחין את השבת' (מהר"ם).

שְׁהָרִי שְׂתִי הִלְחֵם חֹבֶת הַיּוֹם הֵן וְכוּ', ואמנם היה מקום לחלק שלעולם דעת רבי אליעזר שכל מצוה שדוחה שבת אף מכשיריה דוחים שבת, ודוקא שתי הלחם שבמצוה עצמה [הגשת הלחם]